

Utvecklingen inom den kommunala sektorn 2013

Sammanfattning

I betänkandet behandlar finansutskottet skrivelse 2013/14:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn. Skrivelsen utgör regeringens årliga redovisning av ekonomin och verksamheterna i kommuner och landsting. Redovisningen avser i huvudsak förhållandena t.o.m. 2013.

Utskottet anser att skrivelsen utgör ett viktigt underlag för riksdagen i arbetet med att följa upp verksamheterna inom den kommunala sektorn och att den utgör ett bra komplement till regeringens budgetproposition. Vidare anser utskottet att det är viktigt att se hur såväl generella som specialdestinerade bidrag används och om de får avsedd effekt. Utskottet välkomnar därför den något utökade resultatredovisningen av specialdestinerade statsbidrag. Utskottet anser dock att den kan vidareutvecklas så att fler bidrag utvärderas och redovisas i skrivelsen.

Utskottet konstaterar att resultaten för kommunsektorn som helhet har varit goda under flera år, trots en ovanligt djup och långvarig lågkonjunktur. Enligt utskottet tyder det på att kommunerna och landstingen har haft goda möjligheter att bedriva en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet.

Utskottet noterar också att både antalet arbetade timmar och antalet sysselsatta inom kommunsektorn 2013 är tillbaka på ungefär samma nivåer som innan finanskrisen inleddes 2008. Detta skapar förutsättningar för ett ökat kommunalt skatteunderlag, vilket ytterligare kan förstärka sektorns ekonomi och därmed ge förbättrade förutsättningar att upprätthålla välfärden. Utskottet anser att det ekonomiska läget i kommunsektorn är gott och att den förda politiken har skapat förutsättningar för kommunsektorn att bedriva en effektiv verksamhet med hög kvalitet.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

En motion som har väckts med anledning av skrivelsen avstyrks. I betänkandet finns en reservation (S) och två särskilda yttranden (MP och V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Utvecklingen inom den kommunala sektorn.....	5
Det ekonomiska läget i den kommunala sektorn.....	17
Reservation.....	20
Det ekonomiska läget i den kommunala sektorn, punkt 2 (S).....	20
Särskilda yttranden.....	21
1. Utvecklingen inom den kommunala sektorn (MP).....	21
2. Utvecklingen inom den kommunala sektorn (V).....	22
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	24
Skrivelsen.....	24
Följdmotionen.....	24
<i>Tabeller</i>	
Tabell 1 Resultat före extraordinära poster för kommunsektorn 2009–2013, miljarder kronor.....	6
Tabell 2 Statsbidrag till kommunsektorn åren 2012 och 2013 samt förändring, miljarder kronor.....	7

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Riksdagen lägger skrivelse 2013/14:102 till handlingarna.

2. Det ekonomiska läget i den kommunala sektorn

Riksdagen avslår motion

2013/14:Fi9 av Fredrik Olovsson m.fl. (S).

Reservation (S)

Stockholm den 3 juni 2014

På finansutskottets vägnar

Anna Kinberg Batra

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anna Kinberg Batra (M), Fredrik Olovsson (S), Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Pia Nilsson (S), Göran Pettersson (M), Peder Wachtmeister (M), Bo Bernhardsson (S), Carl B Hamilton (FP), Marie Nordén (S), Per Åsling (C), Staffan Anger (M), Per Bolund (MP), Anders Sellström (KD), Sven-Olof Sällström (SD), Ulla Andersson (V) och Ardalan Shekarabi (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens årliga skrivelse Utvecklingen inom den kommunala sektorn (2013/14:102). En motion har väckts med anledning av skrivelsen.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en översiktlig redovisning av hur ekonomin och verksamheten i kommunerna och landstingen har utvecklats de senaste åren. Redovisningen av den kommunala ekonomin innefattar i huvudsak resultatutvecklingen för kommuner och landsting, sysselsättningsutveckling samt utveckling av statliga bidrag till kommunsektorn. Redovisningen av utvecklingen i den kommunala verksamheten omfattar i första hand de obligatoriska verksamheterna inom skola, vård och omsorg. Redovisningen syftar till att beskriva hur dessa verksamheter har utvecklats i förhållande till de nationella mål som riksdagen och regeringen har utformat.

Utskottets överväganden

Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelse 2013/14:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn till handlingarna.

Utskottet anser att skrivelsen utgör ett viktigt underlag för riksdagen i arbetet med att följa upp verksamheterna inom den kommunala sektorn. Utskottet välkomnar därför regeringens något utökade resultatredovisning av specialdestinerade statsbidrag. Utskottet anser dock att den kan vidareutvecklas så att fler bidrag utvärderas och redovisas i skrivelsen.

Regeringens skrivelse

Skrivelsen utgör regeringens årliga redovisning av hur ekonomin och verksamheterna inom kommuner och landsting har utvecklats de senaste åren. I skrivelsen redovisas resultatutvecklingen för kommuner och landsting, sysselsättningsutvecklingen, utvecklingen av statliga bidrag till kommunsektorn samt utvecklingen inom de obligatoriska verksamheterna vård, skola och omsorg. Syftet med skrivelsen är att beskriva hur dessa verksamheter utvecklas i förhållande till de nationella mål som riksdagen och regeringen har formulerat.

Mål för den kommunala ekonomin

Det övergripande målet för den kommunala ekonomin anges i kommunallagen (1991:900). Enligt lagen ska kommuner och landsting ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer. Det innebär att varje kommun och landsting har ett ansvar för att ha en långsiktigt hållbar ekonomi. För verksamheten ska mål och riktlinjer av betydelse för god ekonomisk hushållning anges. För ekonomin ska finansiella mål av betydelse för ekonomin anges. Ett vanligt förekommande finansiellt mål är att årets resultat ska uppgå till 2 procent av skatteintäkterna och de generella statsbidragen.

Sedan 2005, då finansiella mål infördes, har kommunsektorn redovisat en andel som i genomsnitt uppgått till 2,6 procent per år. Skillnaderna har dock varit stora mellan enskilda kommuner och landsting och mellan olika år. För 2013 uppgick resultatets andel av skatteintäkter och generella statsbidrag för kommunsektorn som helhet till 2 procent. Kommunernas andel uppgick i genomsnitt till 3,4 procent och landstingens andel till i genomsnitt -0,7 procent.

Av kommunallagen (1991:900) framgår vidare att budgeten ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna såvida det inte finns synnerliga skäl

till motsatsen. Om ett negativt resultat uppstår ska detta återställas inom tre år. Sammantaget redovisade kommunerna och landstingen ett preliminärt resultat 2013 som var förenligt med kommunallagens balanskrav. Resultatet varierade dock mellan enskilda kommuner och landsting. År 2012 uppgav 49 kommuner (17 procent) att de hade använt möjligheten att åberopa synnerliga skäl för att inte behöva återställa hela eller delar av ett negativt resultat.

Från och med 2013 får kommuner och landsting bygga upp resultatutjämningsreserver inom ramen för det egna kapitalet. Resultatutjämningsreserverna gör det möjligt att sätta av en del av överskottet i goda tider för att kunna använda medlen för att täcka underskott som uppstår till följd av en lågkonjunktur. Enligt preliminära bokslut för 2013 har 52 kommuner och 4 landsting använt möjligheten att retroaktivt reservera delar av 2010–2012 års positiva resultat. Totalt har de tillsammans reserverat 4,3 miljarder kronor, varav kommunerna svarar för 3,5 miljarder kronor och landstingen för 0,8 miljarder kronor.

Redovisning av den ekonomiska utvecklingen

Enligt preliminära uppgifter redovisade kommunsektorn ett resultat före extraordinära poster på 13,9 miljarder kronor 2013, jfr tabell 1 nedan. Av resultatet svarade kommunerna för 15,7 miljarder kronor och landstingen för –1,8 miljarder kronor.

Tabell 1 Resultat före extraordinära poster för kommunsektorn 2009–2013, miljarder kronor

År	2009	2010	2011	2012	2013	Förändring 2012–2013
Resultat före extra- ordinära poster	13	18	7	19	14	–5
varav kommuner	11	14	9	14	16	2
varav landsting	3	5	–2	5	–2	–7

Källa: Skrivelse 2013/14:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn.

Resultatet förklaras främst av tillfälliga intäkter i form av en återbetalning avseende premier som betalats in till AFA Försäkring 2005 och 2006 samt av sänkt diskonteringsränta vid beräkning av pensionsskulden. Om dessa poster exkluderas uppgick resultatet till knappt 11 miljarder kronor för kommunerna och knappt 4 miljarder kronor för landstingen.

Skatteintäkterna ökade med 23 miljarder kronor eller med 4,1 procent jämfört med 2012. De generella statsbidragen ökade med nästan 4 miljarder kronor mellan 2012 och 2013. Den kommunala fastighetsavgiften ökade med 26 miljoner kronor jämfört med 2012. Den förhållandevis svaga ökningen mellan 2012 och 2013 förklaras av att den kommunala fastighetsavgiften för hyreshus sänktes 2013. Knappt hälften av kommunerna beräknas få minskade intäkter från fastighetsavgiften mellan 2012 och 2013. För att neutralisera effekten av detta har det generella statsbidraget höjts med 550 miljoner kronor fr.o.m. 2013.

Den sammanlagda kommunala skattesatsen, som utgörs av en skattesats för kommuner och en skattesats för landsting, ökade 2013 med 0,13 procentenheter till 31,73 i medeltal för riket. Av landets 290 kommuner var det 24 stycken som höjde skatten 2013, vilket kan jämföras med 26 stycken 2012. I 8 kommuner sänktes skattesatsen.

Andelen kommuner som redovisade nollresultat eller positiva resultat före extraordinära poster var 91 procent (264 kommuner), vilket var sex färre än 2012. Motsvarande andel för landstingen var 20 procent (4 landsting), vilket var en kraftig försämring jämfört med 2012, då 17 landsting redovisade ett positivt resultat.

Statsbidragen uppgick sammanlagt till ca 136 miljarder kronor 2013. Det generella statsbidraget uppgick till 86 miljarder kronor 2013, vilket var ca 4 miljarder kronor mer än 2012, och de specialdestinerade statsbidragen uppgick till 50 miljarder kronor, vilket var en ökning med ca 3 miljarder kronor jämfört med 2012 (se tabell 2). De generella statsbidragen motsvarade i genomsnitt knappt 10 procent och de specialdestinerade nästan 6 procent av kommunsektorns intäkter 2013.

Tabell 2 Statsbidrag till kommunsektorn åren 2012 och 2013 samt förändring, miljarder kronor

År	2012	2013	Förändring
Statsbidrag	129,2	136,2	7
varav generella statsbidrag	82	86	4
varav specialdestinerade statsbidrag	47,2	50,2	3

Källa: Skrivelse 2013/14:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn.

Ökningen av de generella statsbidragen på 4 miljarder kronor beror enligt regeringens i huvudsak på ekonomiska regleringar i syfte att neutralisera effekterna av statliga beslut som påverkar det kommunala skatteunderlaget och därmed skatteintäkterna för landsting och kommuner. Ökningen av de specialdestinerade statsbidragen på 3 miljarder kronor finansierades i huvudsak från utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet samt utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Systemet med kommunalekonomisk utjämning finansieras i huvudsak med statliga medel. Ett mindre antal kommuner och landsting betalar till systemet. År 2013 betalade åtta kommuner och ett landsting till systemet.

Till kommunerna utbetalades sammantaget 61,2 miljarder kronor i utjämningsbidrag 2013. I kronor per invånare var glesbygdskommuner den kommungrupp som mottog det högsta bidraget. Lägst bidrag mätt i kronor per invånare betalades till förortskommuner till storstäderna.

Inkomstutjämningsbidraget uppgick netto till totalt ca 55 miljarder kronor 2013. Det högsta bidraget gick till glesbygdskommuner medan det lägsta bidraget gick till förortskommuner till storstäder. Även i kostnadsutjämnningen, som är ett nollsummespel för kommunsektorn, betalades högst bidrag till glesbygdskommunerna.

I det kommunalekonomiska utjämningsystemet för landstingen utbetalades sammantaget 25 miljarder kronor netto 2013. Stockholms läns landsting var det enda landsting som fick betala en avgift i inkomstutjämnningen motsvarande 200 kronor per invånare. Det högsta bidraget i kronor per invånare utbetalades till Gotlands kommun.

Kommunsektorns kostnader uppgick enligt preliminära uppgifter till 836 miljarder kronor 2013, vilket var en ökning med 30 miljarder kronor eller knappt 4 procent jämfört med 2012. I kommunerna ökade kostnaderna med 3,5 procent och i landstingen ökade kostnaderna med 3,9 procent. Under perioden 2009–2013 ökade kostnaderna i kommunerna med i genomsnitt 3,3 procent per år och i landstingen med 4,2 procent per år. Kostnaderna för kommunsektorn påverkas bl.a. av löneutveckling, prisutveckling och demografiska förändringar där löneutvecklingen har störst påverkan på kostnadsutvecklingen eftersom personalkostnaderna utgör omkring hälften av de sammanlagda verksamhetskostnaderna. Under perioden 2009–2013 var den genomsnittliga löneökningstakten 2,9 procent per år, vilket kan jämföras med löneutvecklingen i ekonomin som helhet som var 2,8 procent.

Under 2013 uppgick antalet sysselsatta i kommuner och landsting, dvs. med kommuner och landsting som arbetsgivare, till 1 076 000, vilket var 13 000 (1,2 procent) fler än 2012. Kommunerna hade 815 000 sysselsatta 2013, vilket var en ökning med 9 000 jämfört med 2012. I landstingen ökade antalet sysselsatta med 3 000 och uppgick till totalt 261 000. År 2013 var det ca 143 000 sysselsatta i den kommunalt finansierade sysselsättningen i näringslivet, vilket var 2,1 procent fler än 2012 och 17 procent fler än 2009. Både sysselsättningen och antalet arbetade timmar var 2013 tillbaka på ungefär samma nivåer som innan finanskrisen inleddes 2008.

Enligt medlingsinstitutet ökade medellönen per månad för anställda både i kommunerna och i landstingen med 2 procent mellan 2011 och 2012. Efter flera år med minskade löneskillnader mellan män och kvinnor ökade dock skillnaderna något för de anställda i kommunerna mellan 2011 och 2012. Efter justering för faktorer som skillnader i yrke, utbildning, ålder och arbetstid återstod 2012 en oförklarad skillnad mellan kvinnors och mäns löner om nästan 1 procent i kommunerna och om nästan 5 procent i landstingen.

Kommunernas och landstingens samlade kostnader för köp av verksamhet från alternativa utförare fortsätter att öka. År 2012 uppgick köpen till 127 miljarder kronor. Av detta svarade kommunerna för 86 miljarder kronor och landstingen för 40 miljarder kronor, vilket motsvarar en ökning med 5 procent respektive 14 procent jämfört med 2011. Kostnaderna för köp av verksamhet från alternativa utförare har ökat i snabbare takt än de totala kostnaderna för verksamheten. I kommunerna har andelen köp av verksamhet ökat från 14 procent av kostnaderna 2008 till 17 procent av kostnaderna 2012. Motsvarande ökning för landstingen är från 12 procent till 15 procent. Ökningen av verksamhetsköpen mellan 2008 och 2012 bestod i sin helhet av köp från privata företag i såväl kommunerna som landstingen. Av totalt 127 miljarder kronor

gick 84 procent till köp av verksamhet från privata företag. Därutöver köpte kommuner och landsting verksamhet av varandra.

Redovisning av de kommunala verksamheterna

Hälso- och sjukvård

Det övergripande målet för hälso- och sjukvården är enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), förkortad HSL, en god hälsa och vård på lika villkor för hela befolkningen. Det övergripande målet för tandvården är enligt tandvårdslagen (1985:125) en god tandhälsa och tandvård på lika villkor för hela befolkningen.

Sedan 2009 har regeringen avsatt ett särskilt bidrag om 1 miljard kronor för att förbättra tillgängligheten till hälso- och sjukvården, den s.k. kömiljarden. Resultatet för 2013 visar att tillgängligheten har ökat, men att den varierar något mellan de olika landstingen. Samtliga landsting fick ta del av kömiljarden för 2013. Några landsting levde inte upp till alla krav för besök och behandling, medan andra klarade samtliga krav. Detta ledde till att ersättningen varierade mellan landstingen, från 4 kronor till 1 289 kronor per invånare. Enligt Socialstyrelsen har kömiljarden varit ett viktigt instrument för att få landstingen att bli mer engagerade i tillgänglighetsfrågan. Åtgärder som har vidtagits har varit av mer långsiktig karaktär som t.ex. organisatoriska förändringar.

Från och med 2007 har årligen 850 miljoner kronor avsatts som ett riktat statsbidrag för att förbättra livssituationen för personer med psykisk ohälsa. År 2012 träffade regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) en överenskommelse där staten avsatte medel för utveckling inom området psykisk hälsa. De kommuner och landsting som uppnådde vissa grundkrav och prestationsmål fick dela på 350 miljoner kronor. Motsvarande överenskommelse ingicks 2013. Enligt Socialstyrelsens bedömning av resultatet har strukturen för samverkan förbättrats i hela landet.

Vid sidan av överenskommelsen med SKL har sedan 2009 sammanlagt 60 miljoner kronor avsatts för att förbättra attityderna till personer med psykisk ohälsa. En mätning 2013 visade på att attityderna har förändrats i positiv riktning.

För ett särskilt arbete med patientsäkerhet under perioden 2011–2014 avsattes totalt 2,5 miljarder kronor. För 2013 presterade landstingen resultat som genererade utbetalningar om 525 miljoner kronor, vilket var samtliga medel som avsatts för prestationsbaserade stimulansbidrag det året.

För att förbättra vården och omsorgen för de mest sjuka äldre avsattes totalt 4,3 miljarder kronor åren 2010–2014. Bidraget har bl.a. medfört en bättre samordning och arbetet har bl.a. resulterat i minskad förskrivning av olämpliga läkemedel till äldre.

När det gäller den specialiserade vården har väntetiderna fortsatt att minska. Enligt regeringen har väntetiderna minskat de senaste åren och allt färre har en väntetid över 90 dagar. Tillgängligheten inom den specialiserade vården varierar dock mellan landstingen. Under 2013 varierade andelen patienter som

väntat mindre än 60 dagar på ett specialistbesök mellan 61 procent och 91 procent mellan landstingen.

Även tillgängligheten för barn och unga med psykisk ohälsa har ökat något. Under 2013 var det totalt 17 landsting som klarade kravet på ett besök inom 30 dagar, vilket kan jämföras med 16 landsting 2012.

Sedan den 1 januari 2010 är det obligatorisk för landsting att erbjuda vårdvalssystem inom primärvården, och sådana system finns nu i hela landet. Antalet vårdcentraler har stadigt ökat och uppgick 2012 till 1 172 stycken. Det utökade antalet vårdcentraler bedöms ha haft en positiv effekt på patienternas valmöjligheter. Sedan vårdval infördes 2010 har antalet vårdcentraler ökat med ca 15 procent. Andelen vårdcentraler som drivs av en privat utförare har också ökat. Mellan 2009 och 2012 ökade antalet privata vårdcentraler från 288 till 487 stycken.

Sedan 2009 samordnar SKL enkätundersökningar som genomförs på uppdrag av landstingen. Patientenkäten fungerar som underlag för jämförelser, ledning och styrning samt som information till invånare och patienter. Under 2013 genomfördes en patientenkät för att mäta den patientupplevda kvaliteten inom primärvården. I enkäten svarade 90 procent av de patienter som hade besökt primärvården att de blev bemötta med respekt och på ett hänsynsfullt sätt. Förtroendet för primärvården är stort och majoriteten av de svarande skulle rekommendera den aktuella mottagningen till andra. Resultatet för 2013 låg på samma nivå som vid mätningen 2011.

Landstingens nettokostnader för hälso- och sjukvård, exklusive tandvård, uppgick till 209,9 miljarder kronor 2012. Jämfört med 2011 var detta en ökning med 3,1 procent. Tandvårdens totala kostnader för 2011 var ca 22,7 miljarder kronor, vilket motsvarade en ökning med 0,1 procent jämfört med 2010. Enligt en enkät av Statens folkhälsoinstitut och en utvärdering av Socialstyrelsen anses befolkningens tandhälsa vara god.

Kostnaderna för läkemedelsförmånerna minskade 2013 med 1,8 procent jämfört med 2012 och uppgick till 19,3 miljarder kronor. För 2012 minskade kostnaderna för läkemedelsförmånerna med 5,9 procent jämfört med 2011 till 19,7 miljarder. En viktig förklaring till denna minskning är enligt regeringen de höjning av gränsen för högkostnadsskyddet för läkemedel som trädde i kraft den 1 januari 2012.

Enligt en rapport från Socialstyrelsen framgår det att tillgången på barmorskor, sjuksköterskor, läkare och specialistläkare i hälso- och sjukvården samt tandhygienister inom tandvården ökade mellan 2006 och 2011. Under perioden ökade tillgången på läkare, sjuksköterskor och barmorskor med 8 procent, 6 procent respektive 2 procent. Tillgången på specialiserade sjuksköterskor minskade däremot med 6 procent.

Socialtjänsten

Socialtjänstens verksamhetsområden består av vård och omsorg av äldre, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt individ- och familjeomsorg. De övergripande målen för socialtjänsten är enligt socialtjänstlagen

(2011:453), förkortad SoL, att främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet.

Äldreomsorg

I statens budget avsattes ca 4,3 miljarder kronor perioden 2011–2014 för att förbättra vården av och omsorgen om de mest sjuka äldre. Enligt regeringen har dessa prestationsbaserade bidrag lett till förbättringar av kvaliteten inom äldrevården. Samverkan mellan kommuner och landsting när det gäller de mest sjuka har enligt regeringen också förbättrats genom gemensamma handlingsplaner i samtliga län. Socialstyrelsens nationella brukarundersökning visar vidare på att andelen personer som är nöjda med äldreomsorgen har ökat och att fler än föregående år svarade att de är mycket nöjda med de insatser som de får.

Åren 2008 och 2009 avsattes totalt 305 miljoner kronor i statens budget för att underlätta införandet av valfrihetssystem. Ytterligare stimulansbidrag utbetalades på totalt 57,5 miljoner kronor 2011–2013. I oktober 2013 hade 181 av landets 290 kommuner infört eller beslutat att införa valfrihetssystem enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem, förkortad LOV. I december 2013 hade 42 kommuner beslutat att inte införa valfrihetssystem enligt LOV.

Enligt regeringen tyder de undersökningar som gjorts på att brukarna är nöjda med och uppskattar möjligheten att kunna välja utförare av äldreomsorg. Det verkar inte finnas några större skillnader mellan de kommuner som tillämpar LOV och de kommuner som inte gör det när det gäller kvalitet och effektivitet i äldreomsorgen. Däremot har kostnadsökningarna varit lägre i de kommuner som tillämpar LOV jämfört med ökningen i de kommuner som inte tillämpar LOV.

Under åren 2011–2014 pågår ett arbete med att stärka både den grundläggande och den specialiserade kompetensen för undersköterskor och vårdbiträden, det s.k. omvårdnadslyftet. Totalt omfattar det ca 1 miljard kronor. Sedan programmet infördes har 10 000 personer påbörjat utbildningsinsatser.

Den 1 oktober 2012 var 219 600 personer i åldern 65 år och äldre beviljade hemtjänst, vilket är en minskning med 1 000 personer jämfört med 2011. För särskilt boende var motsvarande antal 90 500 personer, vilket är en minskning med 1 700 personer jämfört med 2011. Antal personer i korttidsboende var oförändrat mellan 2011 och 2012 och uppgick till 7 800 personer. Insatserna utfördes till allra största delen i kommunal regi.

Insatser för personer med funktionsnedsättning

Den 1 oktober 2012 hade ca 64 200 personer en eller flera insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, vilket är en ökning med 9 procent sedan 2008. Sammantaget var den vanligaste insatsen daglig verksamhet.

Regeringen pekar på att Socialstyrelsens öppna jämförelser för 2013 visar att ca 40 procent av kommunerna har haft en eller flera personer som gått vidare från daglig verksamhet till någon form av arbete eller praktik.

Socialstyrelsens öppna jämförelser visar vidare på att det är vanligt med delaktighet och inflytande när genomförandeplaner tas fram och upprättas. Vidare ökade antalet kommuner med rutiner för att erbjuda individuella planer enligt LSS från 57 till 62 procent under 2012. Däremot visar öppna jämförelser att det var få kommuner som följde upp beslut om bostad med särskild service och daglig verksamhet (15 respektive 17 procent). Uppföljning av beslut bedöms som viktigt för att säkerställa att den enskilde får sina behov tillgodosedda och att personen genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Individ- och familjeomsorg

De totala kostnaderna för individ- och familjeomsorg uppgick till 38,5 miljarder kronor 2012, vilket motsvarade ca 20 procent av socialtjänstens totala kostnader. Av de totala kostnaderna på 38,5 miljarder kronor avsåg ca 40 procent insatser till barn och unga, ca 38 procent ekonomiskt bistånd (inklusive administration), 16 procent insatser till vuxna missbrukare och resterande ca 6 procent övrig vuxenvård samt kostnader för familjerätt och familjerådgivning.

Under 2012 uppgick utbetalningarna av ekonomiskt bistånd till 10,6 miljarder kronor. På grund av regeländringar och ändringar i statistikinsamlingen är inte utvecklingen mellan åren längre jämförbar. Introduktionsersättning till flyktingar och andra skyddsbehövande, som mellan 2003 och 2011 ingick i statistiken, har avskaffats och håller på att fasas ut.

Under 2012 fick ca 400 000 personer ekonomiskt bistånd någon gång under året, vilket motsvarade 4,2 procent av befolkningen. Det är ca 300 000 färre biståndsmottagare jämfört med 1997.

Den genomsnittliga biståndstiden har under de senaste två decennierna successivt ökat och uppgick till 6,6 månader 2012, att jämföra med 4,3 månader 1990. Vidare har det långvariga biståndsmottagandet fortsatt att öka (ekonomiskt bistånd under mer än 10 månader på ett kalenderår). Mellan 2008 och 2012 ökade antalet långvariga biståndsmottagare från 139 100 till 158 700 personer, dvs. med ca 14 procent.

Av personer i åldern 18–24 år var det ca 69 000 personer som fick ekonomiskt bistånd någon gång under 2012, vilket motsvarade 8 procent av befolkningen i denna åldersgrupp.

Antalet barn som under 2012 levde i hushåll med ekonomiskt bistånd uppgick till 132 000, vilket motsvarade 7 procent av alla barn i befolkningen. Antalet barn i hushåll med långvarigt bistånd ökade något under 2008–2012. Under 2012 fanns det ca 53 000 barn i dessa hushåll, vilket motsvarade 2,7 procent av alla barn. Den vanligaste hushållstypen med ekonomiskt bistånd är ensamstående kvinnor med barn.

Uppgifter från Socialstyrelsen visar på att det mest förekommande försörjningshindret var relaterat till arbetslöshet. Under 2012 hade 46 procent av biståndsmottagarna arbetslöshet som huvudsakligt skäl till sitt försörjningshinder. Av dessa saknade ca 60 procent arbetslöshetsersättning. Arbetshinder på grund av sociala skäl var det näst vanligaste försörjningshindret. Det tredje

mest förekommande försörjningshindret var sjukskrivning med läkarintyg, där majoriteten saknade sjukpenning.

Vuxna personer med missbruks- och beroendeproblem

Kostnaderna för kommunernas insatser till personer med missbruks- och beroendeproblem uppgick till 6 miljarder kronor 2012. Mellan åren 2008 och 2012 ökade kostnaderna med 5 procent. Den långsiktiga trenden uppges vara att heldygnsvården på institutioner minskar över tid. Antalet personer som beviljats insatser som strukturerad dagvård, personligt stöd eller kontaktpersoner uppges vara relativt konstant.

Enligt regeringen visar uppgifter från Socialstyrelsen på en god tillgänglighet till vård och behandling för personer med missbruks- och beroendeproblem. Däremot pekar regeringen på ett fortsatt behov av att fler kommuner än i dag kartlägger klienternas behov.

Sammantaget uppgick kostnaderna för socialtjänsten till 189,5 miljarder kronor 2012, vilket var en ökning med ca 3,9 procent jämfört med 2011. Vård och omsorg om äldre svarade för den största utgiftsandel av de totala kostnaderna och uppgick till 101,1 miljard kronor. Därefter kom insatser till personer med funktionsnedsättning där kostnaderna uppgick till 51,1 miljard kronor och individ- och familjeomsorg där kostnaderna uppgick till 36,7 miljarder kronor.

Förskoleverksamhet, skolbarnomsorg och vuxenutbildning

I skollagens (2010:800) inledande kapitel finns övergripande mål som gäller hela skolväsendet. Bland annat ska alla, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet. Utbildningen ska också vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas.

Inom verksamhetsområdet finns en rad riktade statsbidrag som t.ex. statsbidraget till personalförstärkningar inom elevhälsan, Matematiklyftet, Lärarlyftet II, entreprenörskap i skolan och yrkesvux.

Under 2008–2012 fördelade Skolverket totalt 1,5 miljarder kronor i statsbidrag till huvudmän för att stärka arbetet med basfärdigheterna läsa, skriva och räkna. Medlen användes till personalförstärkningar (47 procent), läromedel (23 procent) och kompetenshöjande insatser (18 procent). En mindre del avsattes till kompetenshöjande insatser avseende den individuella utvecklingsplanen med skriftliga omdömen (7 procent) och övriga insatser (5 procent).

Vanliga personalförstärkningar var läs-, skriv- och matematikutvecklare, speciallärare och allmänna extra lärarresurser. Syftet med satsningen var att öka elevernas måluppfyllelse genom att förstärka arbetet med basfärdigheter i tidigare årskurser. Uppgifter från huvudmännen visar bl.a. på att framför allt elever i årskurs 1–3 i ökad utsträckning hade nått målen i svenska och matematik. En stor andel av huvudmännen angav också att de inte kunde uppges om eleverna hade nått ökad måluppfyllelse. Enligt regeringen möjliggjorde även

de åtgärder som statsbidraget finansierade delvis nya arbetsätt för lärarna. Eftersom det samtidigt har pågått andra reformer inom skolan bedöms det vara svårt att särskilja effekterna av just detta statsbidrag.

Kostnaden för Lärarlyftet II, som är en satsning på kompetensutveckling för lärare, uppgick till totalt 309 miljoner kronor 2013. Antalet kursdeltagare uppgick till 6 000 personer.

Sedan den 1 juli 2011 finns gymnasial lärlingsutbildning. För att stimulera att lärlingsutbildningar ska komma till stånd har statsbidrag lämnats till skolhuvudmän för bl.a. ersättning till arbetsplatser som tar emot lärlingar. På uppdrag av Skolverket har Stockholms universitet genomfört en utvärdering av arbetsgivarnas användning av statsbidraget. Studien visar bl.a. att för de flesta arbetsplatser har inte statsbidraget varit avgörande när det gäller att ta emot en lärlingselev, utan det är viljan att hjälpa elever ut i arbetslivet och framtida rekryteringsbehov som förklarar benägenheten att ta emot lärlingar.

För att motivera unga att återuppta grundskole- och gymnasiestudier inleddes 2011 en satsning som gör det möjligt att få den högre bidragsnivån i studiemedelssystemet. Mellan 2011 och 2012 ökade utbetalningarna av rekviderade bidrag med 32 procent.

Förskoleverksamhet och skolbarnomsorg

Hösten 2013 var drygt 490 000 barn inskrivna i förskolan, vilket motsvarade 84 procent av alla barn i åldern 1–5 år. Detta är den högsta andelen barn som någonsin varit inskrivna i förskolan. Av samtliga barn inskrivna i förskolan gick 20 procent i fristående förskolor, vilket var samma andel som föregående år. Jämfört med läsåret 2004/05 har andelen barn i fristående skolor ökat från 17 till 20 procent.

Storleken på den genomsnittliga barngruppen minskade något 2013, från 16,9 till 16,8 barn jämfört med föregående år. Personaltätheten var oförändrad jämfört med 2012. Hösten 2013 var det i genomsnitt 5,3 barn per årsarbetare.

Under hösten 2013 var 5 570 barn i åldern 1–12 år inskrivna i omsorg under obehövlig arbetstid. Detta är en ökning jämfört med 2012 då motsvarande antal uppgick till 4 945 barn. Sammanlagt fanns barn inskrivna i omsorg på obehövlig arbetstid i 167 kommuner, vilket var en ökning med 16 kommuner jämfört med 2012.

Andelen 6-åringar som är inskrivna i förskoleklass har varit kring 95 procent de senaste åren. För 2013 saknas dock preliminär statistik. Under hösten 2013 var personaltätheten 15,7 elever per lärare.

Grundskolan

Andelen elever som uppnådde målen i grundskolans samtliga ämnen uppgick till 77 procent våren 2013. Det var 0,4 procentenheter lägre än året innan, men den näst högsta andelen på över tio år.

Det genomsnittliga meritvärdet fortsatte att öka efter en mindre nedgång för tre år sedan. Det genomsnittliga meritvärdet ska ge en indikation på den sammantagna kunskapsutvecklingen hos elever som lämnar årskurs 9. Mot

bakgrund av resultaten i bl.a. de internationella studierna Programme for International Student Assessment (Pisa) anser regeringen att det är osäkert om utvecklingen av det genomsnittliga meritvärdet motsvarar en faktisk kunskapsutveckling eller om den förklaras av betygsinflation.

Det genomsnittliga meritvärdet har ökat inom fristående och kommunala skolor sedan våren 2012. Eleverna i de fristående skolorna hade liksom föregående år i genomsnitt högre betyg än eleverna i de kommunala skolorna. Fristående skolor hade också en högre andel elever som var behöriga till gymnasieskolans samtliga program.

OECD:s studie Pisa 2012 visade att Sveriges svaga resultatutveckling inom grundskolan fortsätter. Resultatutvecklingen har varit negativ för både flickor och pojkar inom samtliga områden (matematik, läsförståelse och naturvetenskap) under 2000-talet, men pojkarnas resultat har försämrats mer än flickornas.

Gymnasieskolan

Av landets 290 kommuner var det 27 som saknade en gymnasieskola belägen i kommunen hösten 2013. Totalt gick knappt 98 procent av alla elever som slutade grundskolan på våren 2013 i gymnasieskolan hösten 2013. Det är en något mindre andel än föregående år.

Det är dock inte alla som fullföljer gymnasietiden som vanligtvis är tre år. Av dem som började gymnasieskolan hösten 2010 hade 71 procent fått slutbetyg våren 2013, vilket var en ökning med 2 procentenheter jämfört med året innan.

Av dem 95 600 elever som fick slutbetyg från gymnasieskolan våren 2013 uppnådde 87 procent grundläggande behörighet till högskoleutbildning på grundnivå. Jämfört med året före är det en marginell ökning. Andelen 20-åringar som uppnått grundläggande behörighet har varit relativt oförändrad under den senaste femårsperioden.

Av de elever som fick slutbetyg eller motsvarande från gymnasieskolan våren 2012 hade 22 procent påbörjat högskolestudier läsåret därpå. Det är i linje med 2011 och 1 procentenhet mindre än 2010.

Hösten 2013 gick 330 000 elever i gymnasieskolan, vilket är en minskning med drygt 21 000 elever eller närmare 6 procent jämfört med året innan. Elevantalet minskade i både kommunala gymnasieskolor och fristående gymnasieskolor.

Antalet tjänstgörande lärare omräknat till helårsarbetare i gymnasieskolan uppgick till ca 27 000 läsåret 2013/14, vilket var en minskning med omkring 4 400 lärare, motsvarande ca 14 procent, jämfört med läsåret 2012/13. Lärartätheten i kommunala gymnasieskolor var totalt sett oförändrad jämfört med föregående läsår. I fristående skolor ökade lärartätheten hösten 2013 till 7,2 heltidstjänster per 100 elever, jämfört med 7,0 hösten 2012. På kommungrupp-nivå hade glesbygdskommuner hösten 2013 den i genomsnitt högsta lärartätheten (12,0 lärare per 100 elever), medan förortskommuner till större städer hade den lägsta (5,5 lärare per 100 elever).

Den totala kostnaden för gymnasieskolan har minskat marginellt med knappt 1 procent mellan 2011 och 2012.

Vuxenutbildning

År 2012 gick sammanlagt knappt 190 000 elever i komvux, vilket var en minskning med ca 9 000 elever jämfört med 2011. Antalet personer i åldern 20–64 år som deltog i komvux motsvarade 3,3 procent av befolkningen.

De totala kostnaderna för komvux var drygt 3,9 miljarder kronor 2012, vilket är en marginell ökning jämfört med 2011.

Enligt en studie från OECD som mäter den vuxna befolkningens läs- och räknefärdigheter samt problemlösningsförmåga med hjälp av dator står sig Sverige väl i en internationell jämförelse.

Antalet elever i utbildning i svenska för invandrare (sfi) har ökat kraftigt under 2000-talet. Under 2012 uppgick antalet elever till drygt 107 800, vilket var en ökning med drygt 5 procent jämfört med året innan och det högsta antalet elever i sfi någonsin.

Kompletterande information

Tidigare skrivelse

I 2012 års skrivelse 2011/12:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn redovisade regeringen Statskontorets och Regeringskansliets redovisning av specialdestinerade statsbidrag (dnr Fi2011/3996).

Sveriges kommuner och landsting (SKL)

Sveriges kommuner och landsting följer löpande det ekonomiska utfallet av specialdestinerade statsbidrag per verksamhetsområde. Enligt de senaste uppgifterna uppgick utfallet av specialdestinerade statsbidrag till ca 19 miljarder kronor för respektive år 2010–2012. Mellan åren 2007 och 2009 uppgick de till mellan 17 och 18 miljarder kronor. (Källa: Räkenskapssammandrag från SKL.)

Tidigare behandling i utskottet

I betänkande 2012/13:FiU34 behandlade utskottet föregående års skrivelse 2012/13:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn. Där framhöll utskottet bl.a. att den årliga skrivelsen är ett viktigt inslag i åiterrapporteringen av resultatinformation till riksdagen. Utskottet förutsatte att metodarbetet för utvärdering av de specialdestinerade statsbidragen fortsätter och att resultaten av utvärderingarna redovisas i framtida skrivelser. Utskottet har även vid tidigare tillfällen betonat vikten av att regeringen fortsätter att fördjupa kunskapen om statsbidragen med tonvikt på om bidragsgivningen har nått sina mål och att detta arbete återspeglas i skrivelsen (bet. 2010/11:FiU34). I betänkande 2011/12:FiU28 välkomnade utskottet regeringens åiterrapportering av Stats-

kontorets och Regeringskansliets redovisning av erfarenheter av specialdestinerade bidrag till kommunerna. Utskottet insåg att det fanns vissa metodproblem men såg ändå fram emot en fortsatt metodutveckling för en mer fullödig utvärdering av dessa bidrag i framtiden.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet anser att skrivelsen utgör ett viktigt underlag för riksdagen i arbetet med att följa upp verksamheterna inom den kommunala sektorn. Skrivelsen utgör också ett bra komplement till regeringens budgetproposition.

Det är viktigt att se hur såväl generella som specialdestinerade bidrag används och om de får avsedd effekt. Därför är det bra och viktigt att också redovisa resultat av specialdestinerade statsbidrag, även om det i vissa fall kan vara svårt att mäta. Utskottet kan också notera att skrivelsen i större utsträckning än tidigare redovisar resultat av specialdestinerade statsbidrag, vilket välkomnas. Utskottet anser dock att resultatredovisningen kan vidareutvecklas så att fler bidrag utvärderas och redovisas i skrivelsen.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen pekat på vikten av en mer fullödig utvärdering av dessa bidrag (bet. 2010/11:FiU34, bet. 2011/12:FiU28 och bet. 2012/13:FiU34).

Därmed föreslår utskottet att riksdagen lägger regeringens skrivelse om utvecklingen inom den kommunala sektorn till handlingarna.

Det ekonomiska läget i den kommunala sektorn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om det ekonomiska läget i den kommunala sektorn.

Utskottet konstaterar att resultaten för kommunsektorn som helhet har varit goda under flera år. Enligt utskottet tyder det på att kommuner och landsting har haft goda möjligheter att bedriva en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet. Det ekonomiska läget i kommunsektorn bedöms vara gott och den förda politiken anses ha skapat goda förutsättningar för kommunsektorn att bedriva sin verksamhet.

Motionen

I kommittémotion 2013/14:Fi9 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) anser motionärerna att regeringen har misslyckats med jobbpolitiken. Detta beskrivs ha slagit hårt mot kommunernas och landstingens ekonomi. Den förda politiken anses ha övervältrat stora kostnader från staten till kommunerna genom att de

statligt finansierade omställningsförsäkringarna kraftigt försämrats. Den misslyckade jobbpolitiken bedöms vidare ha påverkat verksamheterna inom kommunsektorn, bl.a. i skolan, där svenska elevers resultat nu sjunker och inom äldreomsorgen som brister i kvalitet. Motionärerna pekar vidare på att det bara är 4 av 20 landsting som klarar ett överskott. Dessutom visar jämförelser med föregående års skrivelse att förutsättningarna för olika slags kommuner i vårt land blir allt mer ojämlika. Storstäderna drar ifrån medan kommuner i glesbefolkade regioner har fått sämre resultat. Enligt motionärerna skulle kommuner och landsting ha fått betydligt bättre förutsättningar att bedriva sin verksamhet med Socialdemokraternas förslag till budgetar. Vidare anser motionärerna att det är anmärkningsvärt att regeringen tar så lättvindigt på de regelverk som regeringen valt att förhålla sig till samtidigt som man anser att kommunerna och landstingen ska sköta sin del, särskilt när staten har övervältrat stora kostnader för den viktigaste aspekten för en god ekonomi – sysselsättningen.

Kompletterande information

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)

I SKL:s senaste ekonomirapport konstateras att kommuner och landsting fortsätter att uppvisa relativt goda resultat. En bidragande orsak bedöms vara en fortsatt stark tillväxt av skatteunderlaget. När nu den internationella konjunkturen förstärks och svensk ekonomi utvecklas starkare bedöms skatteunderlaget bli ännu starkare. I rapporten framhålls bl.a. att sysselsättningen i Sverige har utvecklats förhållandevis väl trots den svaga ekonomiska utvecklingen. Den positiva utvecklingen bedöms ha bidragit till den gynnsamma utvecklingen av kommunernas och landstingens skatteunderlag. En något långsammare utveckling än normalt av kommunsektorns kostnader bedöms också vara en bidragande orsak till att resultaten i kommuner och landsting varit starka under en längre period.

Statsbidragen beskrivs ha utvecklats relativt långsamt sedan 2004. Justerat för utökad uppdrag beräknas statsbidragen ha minskat i reala termer.

(Källa: Ekonomirapporten om kommunernas och landstingens ekonomi – april 2014, SKL.)

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att resultaten för kommunsektorn som helhet har varit goda under flera år men varierar mellan enskilda kommuner och landsting. Sedan 2006 har kommunsektorn tillförts resurser i form av permanenta höjningar av statsbidragen och 20 miljarder kronor i tillfälliga konjunkturstöd under finanskrisen. Trots att Sverige sannolikt har haft den svåraste ekonomiska krisen sedan 1930-talet har kommunsektorn redovisat positiva resultat. Enligt utskottet tyder det på att kommunerna och landstingen har haft goda möjligheter att bedriva en effektiv verksamhet med hög kvalitet.

Utskottet kan också notera att både antalet arbetade timmar och antalet sysselsatta inom kommunsektorn 2013 är tillbaka på ungefär samma nivåer som innan finanskrisen inleddes 2008. Detta skapar förutsättningar för ett ökat kommunalt skatteunderlag, vilket ytterligare kan förstärka sektorns ekonomi och därmed ge förbättrade förutsättningar att upprätthålla välfärden. Eftersom skatteintäkterna svarar för ca 70 procent av kommunsektorns totala intäkter är det främst genom fler arbetade timmar som sektorns ekonomi kan stärkas.

I det sammanhanget vill utskottet understryka vikten av den politik för full sysselsättning som har förts och som fortfarande förs. En av de viktigaste reformerna i det arbetet är införandet av jobbskatteavdraget. Sedan 2006 har sysselsättningen ökat med mer än 250 000 sysselsatta trots en ovanligt djup och långvarig lågkonjunktur. Den svenska arbetsmarknaden har således utvecklats förhållandevis starkt. Det läge som den svenska ekonomin har befunnit sig i har enligt utskottet motiverat aktiva finanspolitiska åtgärder, som förstärkningar av jobbskatteavdrag, vilket har medfört att den offentliga sektorns finansiella sparande har sjunkit till underskott. När konjunkturläget förbättras bör finanspolitiken bli mer återhållsam och inriktningen bör vara att successivt nå balans och överskott i de offentliga finanserna. Utskottet kan också notera att det ligger i linje med regeringens bedömningar, enligt 2014 års ekonomiska vårproposition.

Mot bakgrund av det som sagts ovan anser utskottet att det ekonomiska läget i kommunsektorn är gott och att den förda politiken har bidragit till att kommunsektorn har haft och fortfarande har goda förutsättningar att bedriva en effektiv verksamhet med hög kvalitet, varför motionen avstyrks.

Reservation

Det ekonomiska läget i den kommunala sektorn, punkt 2 (S)

av Fredrik Olovsson (S), Pia Nilsson (S), Bo Bernhardsson (S), Marie Nordén (S) och Ardalan Shekarabi (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:Fi9 av Fredrik Olovsson m.fl. (S).

Ställningstagande

Vi socialdemokrater anser att regeringen har misslyckats med jobbpolitiken. Sedan 2006, när de borgerliga fick regeringsmakten, har ungdomsarbetslösheten ökat och antalet långtidsarbetslösa närapå tredubblats. Detta har slagit hårt mot kommunernas och landstingens ekonomi. Den förda politiken har dessutom inneburit kraftigt försämrade omställningsförsäkringar. Stora kostnader har därmed övervälrats från staten till kommunerna när utbetalningarna av försörjningsstöd ökat på grund av arbetslöshet. Den misslyckade jobbpolitiken har påverkat kommunernas och landstingens verksamheter. Inte minst i skolan, där svenska elevers resultat nu sjunker snabbare och djupare än i något annat OECD-land. Inom landstingen är läget än värre. Bara 4 av 21 landsting redovisar ett överskott. En försämrad verksamhet kan också ses i larmrapporter om kvalitetsbrister i bl.a. äldreomsorgen. Dessutom blir förutsättningarna för olika slags kommuner alltmer ojämlika. Utöver att föra en politik som misslyckats med jobben och som skapat sämre förutsättningar för kommunsektorn att bedriva viktig verksamhet har regeringen övergivit överskottsmålet genom att år efter år genomföra ofinansierade skattesänkningar. Vi anser inte att den förda politiken har skapat goda förutsättningar för kommunerna och landstingen att bedriva sin verksamhet, vilket skrivelsen i många delar redovisar. Därför anser vi att inriktningen av den ekonomiska politiken måste ändras så att den skapar bättre förutsättningar för kommunerna och landstingen att bedriva viktig välfärdverksamhet.

Jag anser att riksdagen bör ge regeringen till känna vad som här anförs om en ny inriktning av den ekonomiska politiken.

Särskilda yttranden

1. Utvecklingen inom den kommunala sektorn (MP)

Välfärd skapar frihet och trygghet. Därför vill Miljöpartiet ha goda välfärdsinstitutioner som tillhandahåller vård, skola och omsorg när vi behöver det och trygghetssystem som stöder den som är sjuk eller utan arbete. Vi anser att alla ska kunna lita på skolan, vården och omsorgen oavsett vem som utför den. Välfärden ska finnas tillgänglig för alla på lika villkor, oavsett kön, etnicitet, könsidentitet, sexuell läggning, religion, ålder eller funktionsnedsättning. Eventuella vinster som välfärdsaktörer gör ska återinvesteras i verksamheten. Idéburna verksamheter inom välfärdssektorn ska främjas.

I dag finns dock en hel del brister i välfärden, som också till viss del framgår av skrivelsen. Personalen inom äldreomsorgen och hälso- och sjukvården vittnar om orimlig tidspress, hög arbetsbelastning och dålig organisation av arbetstiden. Äldreomsorgen är hårt drabbad av sjukskrivningar och förtidspensioneringar. Problemen att rekrytera och behålla ny personal är mycket stora. Insatser för att möta dessa utmaningar saknas i dag. Inom landstingen är det om möjligt än värre. Endast 4 av 21 landsting redovisar ett överskott. De ekonomiska förutsättningarna för landstingen är så varierande att det inte går att säga att vården i landet sker på lika villkor oavsett var den utförs. Alltför ofta drabbas patienter av en allvarlig skada eller utsätts för allvarliga risker i hälso- och sjukvården. Tillgången till förlossningsvård och akutvård varierar beroende på var i landet patienten bor. Dessutom är det brist på specialistsjukvårdsterkor. Miljöpartiet har därför i andra sammanhang föreslagit åtgärder för att öka personaltätheten inom såväl vården som skolan och omsorgen. Med de ökade resurser som bl.a. föreslogs hade kvaliteten inom vården stärkts samtidigt som det hade skapats nya jobb.

Även inom skolan saknas förutsättningar för lärare, forskollärare och fritidspedagoger att göra ett bra jobb. Under Alliansen tid vid makten har lärare fått mer pappersarbete samtidigt som tusentals pedagogiska medarbetare skurits bort från skolan. Sverige utmärker sig dessutom i internationella jämförelser som ett land där både kunskapsresultat och likvärdighet har försämrats under 2000-talet. För Miljöpartiet är skolan den viktigaste framtidsinvesteringen, varför läget hade sett annorlunda ut med vår politik. Vi anser att alla barn ska få en ärlig chans att utvecklas, växa och fortsätta lära sig genom livet. Det viktigaste för att nå goda skolresultat är att varje elev får den tid hen behöver med en kunnig, kompetent och engagerad lärare. Miljöpartiet har därför i andra sammanhang föreslagit ambitiösa och omfattande satsningar för att vända skolresultaten och likvärdigheten.

Med Miljöpartiets politik skulle alla kunna lita på skolan, vården och omsorgen i Sverige, oavsett vem som utför den. Eleverna skulle få de verktyg de behöver för att nå sin fulla potential. Patienterna i sjukvården skulle få god

vård på rätt sätt och i rätt tid och äldre skulle få en trygg och professionell omsorg.

2. Utvecklingen inom den kommunala sektorn (V)

Regeringens politik har misslyckats. Sverige har blivit massarbetslöshetens och långtidsarbetslöshetens land. För Vänsterpartiet är full sysselsättning det överordnade målet för den ekonomiska politiken. Vi har därför i andra sammanhang lagt fram förslag som skapar fler jobb, utjämnar inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män och ökar den ekonomiska jämlikheten.

I dag är arbetslösheten högre än när regeringen tillträdde 2006 och den kommunfinansierade sysselsättningen har utvecklats mycket svagt under regeringens styre. En förklaring kan vara den ökade andelen privata utförare inom vården, skolan och omsorgen, där en allt större andel av skattepengarna går till privata vinster och diverse overheadkostnader. Regeringens privatiseringar av vården, skolan och omsorgen ersätter själva grundidén med medborgarnas rätt till välfärd efter behov med det privata näringslivets jakt på mesta möjliga vinst. En utveckling som Vänsterpartiet motsätter sig. Alla skattemedel till vården, skolan och omsorgen ska användas till personal och verksamhet. Vänsterpartiet har därför i andra sammanhang framhållit att dessa välfärdsverksamheter inte ska få drivas av vinstdrivande företag.

En förutsättning för en riktigt bra skola, vård och omsorg är att ägarna och huvudmännen fokuserar på det viktigaste. Kvaliteten och behoven ska alltid komma i första rummet, inte girigheten och möjligheten att berika sig på verksamheten. Välfärden ska styras av omtanke och solidaritet.

Landstingen har i dag en ansträngd ekonomi, vilket också framgår av skrivelsen. Endast 4 av 21 landsting redovisar ett överskott. Under den senaste tiden har det kommit flera rapporter om överbeläggning, platsbrist, långa väntetider, inställda operationer, hotad patientsäkerhet m.m. Bristen på specialistutbildade sjuksköterskor är också stor. För att vända denna utveckling har Vänsterpartiet i andra sammanhang föreslagit kraftigt utökade statliga resurser.

Skolan utgör inget undantag utan även där har utvecklingen de senaste decennierna gått åt fel håll. Från att ha varit en klassutjämnare har den gått till att vara en klassförstärkare. Skillnader i resultat och kunskaper har ökat mellan elever, skolor och kommuner. Vi anser att det behövs övergripande reformer för en ökad likvärdighet i skolan. Med det behövs också resursförstärkningar, bl.a. för att kunna anställa fler lärare. Mer personal behövs också till förskolan. I dag är personaltäteten alldeles för låg och barngrupperna för stora. Vänsterpartiet har därför i andra sammanhang föreslagit utökade resurser bl.a. för att det ska kunna anställas mer personal.

När det gäller äldreomsorgen har andelen äldre som får offentlig äldreomsorg nästan halverats sedan 1980. Med regeringens indragna resurser har detta lett till att anhöriga i större utsträckning har fått ta ett större ansvar. Besparingarna och nedskärningarna inom äldreomsorgen har också försämrat kvaliteten inom

äldreomsorgen. Vi menar att det behövs kraftigt utökade resurser för att vända denna utveckling. En utbyggd äldreomsorg ökar också kvinnors deltagande på arbetsmarknaden, eftersom det oftast är kvinnor som anställs inom äldre vården. Satsningar på äldreomsorgen är därför en avgörande jämställdhetsfråga. Vänsterpartiet har därför även på detta område föreslagit kraftigt utökade resurser i andra sammanhang.

Genom att kraftigt utöka de statliga resurserna skapas en tryggare, mer jämlik och mer jämställd välfärd. Med Vänsterpartiets politik skulle därför kommunsektorn ha haft betydligt bättre förutsättningar att bedriva sin verksamhet inom skolan, vården och omsorgen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Skrivelse 2013/14:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn.

Följdmotionen

2013/14:Fi9 av Fredrik Olovsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om läget för ekonomin i den kommunala sektorn.